

Kultur / **Bøger**

Hvis bare man kunne forsvinde i det lilla fjerne

Selvom Tjekhov skrev vidt anerkendte dramaer som Kirsebærhaven og Tre Søstre, opstod hans virke som forfatter mere eller mindre tilfældigt.

Anton Tjekhov giver med 'Steppen' et sjældent blik ind i et forvirret Ruslands prærevolutionære maskinrum.

Kristoffer Rich Henningsen

Del artikel: [f](#) [t](#)

»Jeg frygter, at hvad der skulle have været min første pandekage, er blevet til en klatkage.« Sådan skrev en fortvivlet Anton Tjekhov til forfatterkollegaen Dmitrij Grigorovitj om debutromanen *Steppen* året før værkets udgivelse i 1889.

Den unge Tjekhofs forhold til sit eget arbejde var anstrengt. Selvom Tjekhov skrev vidt anerkendte dramaer som *Kirsebærhaven* og *Tre Søstre*, opstod hans virke som forfatter mere eller mindre tilfældigt.

I starten handlede det om penge. Han ernærede sig under mystiske pseudonymer som løsskribent hos Moskvas dagblade og magasiner, indtil han mod slutningen af 1880'erne var klar til et seriøst gennembrud. Endnu ung, endnu med bekymring for sit intellektuelle omdømme.

Med *Steppen* frygtede Tjekhov for eksempel, skrev han til forfatteren Vladimir Korolenko, at læseren vil sidde tilbage »uden et billede hvor detaljerne er smeltet sammen til et hele som stjerner på himlen, men med et diagram, en tør optegnelse af indtryk.«

I Marie Tetzlaffs glimrende nyoversættelse af *Steppen* følger vi den niårige, faderløse Jegorusjka på sin rejse over steppen i det sydlige Rusland. Med en karavane af vogne læsset med uld har drengens driftige onkel, som har slået sig på uldhandel, lovet sin søster at bringe drengen sikkert frem til en større by, hvor han skal i gymnasiet.

Da Jegorusjka i første del af fortællingen triller over steppen med sin onkel, en kusk og en præst, beskrives omgivelserne i en sær men vellykket blanding af kompakte poetiske billeder og længere, trivielle observationer.

For Jegorusjka er omgivelserne lige dele brutale og sart magiske. Brutale i mødet med fremmede mennesker, fremmede vaner, armod, hykleri, forretning. Magiske i mødet med naturen, himlen, når han halvt drømmende bliver vugget over steppen i aftenskumringen og i daggryet, en atmosfære som indesluttet i »det lilla fjerne.«

Dette lilla fjerne bliver ustandselig forstyrret af de øvrige passagerers bralren, blæren, klogeri og åndelige spekulationer, men vender hver gang stærkere tilbage, vildere, inden det senere gradvis mørknes og til sidst bliver sort og helt forsvinder.

Selvom Tjekhov under arbejdet med *Steppen* studerede medicin, er værkets diagnoser hverken klinisk eller somatisk funderede. Nej, det er at være uerfaren og uskyldsren, at være et barn som, i mødet med et etisk barbari, gøres sygeligt.

“ **Tjekhov veksler det følelsesfuldt ømme til det kyniske, det kompromisløst evige søl af forpurrede voksensind til det handlingslammede barns dystre møde med virkeligheden**

Denne sygelighed markeres yderligere, da drengen pludselig overlades til en flok fremmede vognpassere. Flere mennesker, flere forstyrrelser. Selv tyngdekraften er fortryllet for Jegorusjka: »Efter at have beskrevet en bue i luften faldt han i vandet, sank dybt ned, men nåede ikke bunden; en eller anden magt der føltes kold og behagelig, greb ham og førte ham op igen.«

Umiddelbart efter denne oplevelse beskrives det tørt og nøgternt, hvordan drengen udsættes for et af den grove Dymovs udbrud af mobberi. Selv kaldte Tjekhov karakteren Dymov for en mand der var for meget, en pol, en ekstrem karakter hvis skæbne ville bringe ham i fængsel eller lade ham slå sig på flasken, men nok engang en revolutionær skikkelse. I samme ombæring forudsiger Tjekhov fejlagtigt, at revolutionen aldrig vil nå til Rusland.

Her dæmrer det også, hvor Tjekhov vil hen med alle disse brud på det uskyldige, den konstante konflikt mellem det fremmede og det hjemlige i *Steppen*.

Værket er skrevet i en håbløs periode i Ruslands forfatningshistorie. Otte år inden udgivelsen myrdede en nihilist den progressive tsar Alexandr II. En voksende arbejderbefolkning havde siden dennes ophævelse af livegenskabet udhulet dén populistiske bevægelse, som i 1870'erne havde håbet på netop bøndernes revolutionære slagkraft. Et vadested, endnu uden en organiseret arbejderbevægelse, politisk endnu kun med mistro til industrialiseringen.

Det kan derfor være svært ikke også at læse et politisk klima ind i *Steppen*. Hvordan Tjekhov veksler det følelsesfuldt ømme til det kyniske, det kompromisløst evige søl af forpurrede voksensind til det handlingslammede barns dystre møde med

virkeligheden. Mødet med det sted, det nye Rusland bliver brygget. I 1889 et ret fremmed og skummelt sted.

Something is rotten in the state of Russia, fristes man til at sige. Som da den pengeglade præst når til den banale konklusion: »Synder er der ganske vist mange af, men hvad skal man sige, det er kun Gud der er uden synd. Ikke sandt?» Sikkert sandt.

Men sikkert er det også, at denne moral sættes på spidsen gennem hele værket. Barnet uden synd, endnu ikke indlemmet i den åndelige forurening som øjnes ved steppens formørkning, steppen som forsvinder i et osende mekka af kuldampere, osende købmænd og osende kynisme.

Det er nemt at være bagklog, men at diagnosticere sin samtid så præcist som Tjekhov gør det i *Steppen* er en præstation.

Del artikel: [f](#) [t](#)

ANNONCE

Mest læste

KULTUR — KOMMENTAR

Italesat autenticitet

Dansk dokumentarfilm har de seneste år været tynget af klodset metakommentering og en fortænkt inddragelse af instruktørens eget privatliv. Tendensen kan dog sammenkædes med et af dokumentarismens...

SAMFUND — KOMMENTAR

Lars Løkke Rasmussen er (også) skyld i Nordic Waste-skandalen

Politikernes forargelse over Torben Østergaard-Nielsen er ren populisme. Den handler kun om efterspillet. For ansvaret for, at miljøkatastrofen ved Randers kunne ske i første omgang, er politisk.

KULTUR — ANMELDELSE